

Manifest pel català en l'àmbit de la salut, la docència i la recerca biomèdica

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya, en el seu article 6.1, determina: “La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament”.

Malgrat aquesta declaració, el català viu una regressió social sostinguda en molts espais de la vida quotidiana, també en àmbits tan sensibles i estratègics com la salut, la docència i la recerca biomèdica. Aquesta regressió no és només una qüestió cultural. Afecta drets, qualitat assistencial, equitat, seguretat clínica, transmissió del coneixement i cohesió social. Quan una persona no pot expressar-se amb normalitat en català en un centre sanitari, en una aula o en un entorn de recerca, es debilita la qualitat del sistema i es vulnera un dret bàsic reconegut a l'Estatut de Catalunya.

En els darrers anys, el marc institucional ha començat a reaccionar amb instruments com el Pacte Nacional per la Llengua, el Pla per garantir el coneixement i l'ús del català en el sistema públic de salut de Catalunya 2024-2026 i la Instrucció 02/2024 del Servei Català de la Salut, que estableix mesures per promoure els drets lingüístics dels usuaris i pacients i impulsa la figura del referent lingüístic i els plans de gestió lingüística als centres. Igualment, el 2025 s'ha publicat una guia per facilitar l'elaboració d'aquests plans. Tot i això, l'existència d'eines normatives i organitzatives encara no s'ha traduït en un canvi estructural prou visible ni en una normalització real del català com a llengua d'ús habitual del sistema.

Les dades recents i l'experiència quotidiana als centres sanitaris, a les facultats i als entorns de recerca indiquen que la tendència regressiva persisteix. En l'àmbit sanitari, continuen augmentant les queixes per discriminació lingüística i una part significativa de les reclamacions es deuen a la manca d'atenció oral en català. Al mateix temps, la incorporació de professionals sense capacitació lingüística suficient, l'absència d'exigències homogènies, la manca d'indicadors públics de compliment i la insuficient oferta formativa adaptada a cada perfil dificulten el canvi de tendència.

Per això, aquest manifest vol, d'una banda, valorar críticament l'estat d'execució dels compromisos ja anunciats i, de l'altra, formular un conjunt de mesures concretes, verificables i exigibles per redreçar la situació del català en tres àmbits interdependents: l'assistència sanitària, la docència en ciències de la salut i la recerca biomèdica.

El Pacte Nacional per la Llengua planteja 9 Horitzons que han de marcar les línies de treball fins al l'any 2030. L'Horitzó 3, titulat “Una llengua plenament oficial *de iure* i *de facto* a les institucions públiques, a les empreses i als serveis” es desplega en àmbits com el de la “salut i assistència sociosanitària” (àmbit 7) i fixa els següents objectius:

Objectiu general:

Garantir els drets lingüístics dels pacients i de les persones en situació de vulnerabilitat i dependència i assolir l'ús normal del català com a llengua d'atenció, de treball, de docència i de recerca en tot el sistema de salut i de ciències de la vida a Catalunya.

Aquest objectiu només serà assolible si es passa d'un model basat en la voluntarietat a un model basat en garanties efectives. Això implica assegurar que el coneixement del català sigui una competència exigible, gradualment acreditada i realment incorporada a l'exercici professional, docent i investigador. Sense aquesta base, el dret dels pacients a ser atesos en català, el dret dels estudiants a formar-se en català i la capacitat del sistema de produir coneixement arrelat al país continuaran depenent de factors aleatoris i no d'una política pública coherent.

Objectius específics:

1. *Capacitar l'alumnat de graus i cicles professionals de salut i el personal resident (MIR, PIR, LLIR i IIR) formats a Catalunya perquè assoleixin la competència en català i coneguin els drets i deures lingüístics necessaris per exercir a Catalunya (vegeu l'àmbit 11, Universitats i Recerca).*

No hi ha cap exigència ni recorregut predefinit per assolir un nivell de competència lingüística entre els alumnes de graus i cicles professionals. Tampoc entre els residents (MIR, PIR, LLIR, IIR).

Cal establir, per tant, un itinerari obligatori i avaluable dins dels estudis de grau, de formació professional i de residència, amb objectius lingüístics mínims per etapes, recursos específics per als estudiants que no tenen el català com a llengua inicial i una acreditació final vinculada a la capacitat real d'atenció, comunicació clínica i redacció professional.

2. *Dotar progressivament de les competències lingüístiques i del coneixement dels drets i deures lingüístics necessaris el personal ja contractat que no els tingui.*

De moment, no s'ha fet cap avenç significatiu en aquesta direcció, més enllà de l'oferta de cursos voluntaris i gratuïts (*Prescriu-te el català*) per a personal contractat a la sanitat pública des del Departament de Salut. Es tracta de cursos genèrics i no adaptats als professionals sanitaris. Tampoc tenim constància que s'hagi dut a terme cap acció específica a la sanitat privada. Aquesta capacitació hauria d'incloure plans individuals de millora, temps laboral protegit per a la formació, incentius per assoliment, suport terminològic específic per especialitats i una oferta presencial, semipresencial i en línia realment adaptada als horaris i a les càrregues assistencials dels professionals.

3. *Desenvolupar els materials necessaris per facilitar la formació lingüística dels professionals de la salut i la seva feina en català.*

L'oferta de cursos no s'ajusta prou bé a les necessitats dels professionals i la manca de seguiment i d'exigència per part de l'administració i dels contractadors té com a resultat un abandonament molt elevat. Cal, a més, desenvolupar materials diferenciats per perfils i especialitats: vocabulari clínic, guies de conversa assistencial, models de documents, recursos per a la docència, suport per a la redacció científica i eines digitals que facilitin una incorporació real del català a la pràctica quotidiana.

4. *Assegurar que als centres de salut de Catalunya es garanteixen els drets lingüístics i la disponibilitat lingüística activa.*

Redundant en l'objectiu general de l'àmbit 7: no es poden respectar els drets lingüístics si el personal contractat no coneix el català. Garantir la disponibilitat lingüística activa vol dir que el català ha de ser present d'entrada, sense que l'usuari hagi de demanar-ho o justificar-ho. Això requereix protocols clars d'acollida, identificació de perfils amb competència lingüística adequada, senyalització coherent, eines de suport immediat i supervisió regular del compliment a tots els punts de contacte amb la ciutadania.

5. *Garantir que als centres de salut i serveis del sistema públic de salut de Catalunya s'usa el català com a llengua institucional i de treball normal.*

No hi ha estratègia definida públicament de seguiment ni inspecció que assegurï que el català sigui la llengua institucional i de treball. Això inclou la documentació clínica i administrativa, les comunicacions internes, les plataformes digitals, la retolació, la informació als pacients i la relació amb l'entorn universitari i científic. Fer del català una llengua institucional i de treball normal exigeix lideratge dels equips directius, objectius de centre, indicadors públics i responsabilitats assignades.

Les entitats sota signants creiem que no s'han activat les mesures necessàries per revertir la davallada de l'ús del català al l'àmbit del sector de la Salut i que cal plantejar mesures concretes per aconseguir els objectius enunciats en el Pacte Nacional per la Llengua.

Proposem un conjunt de mesures concretes, amb calendari, responsabilitats definides i mecanismes d'avaluació, per fer possible un canvi real de rumb. Aquestes mesures han d'afectar tant el sistema sanitari públic i privat com l'àmbit universitari i els centres de recerca biomèdica, perquè la llengua no és un element accessori, sinó una condició de qualitat, d'equitat i de seguretat.

Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats, Ministeri de Sanitat i Departament de Salut:

1. **Impulsar les reformes normatives necessàries perquè l'acreditació d'un nivell suficient de català sigui jurídicament exigible en els processos de col·legiació, accés, provisió i estabilització dels professionals sanitaris que han d'atendre usuaris a Catalunya**, amb itineraris d'adaptació temporal per als nous professionals i oferta intensiva de formació finançada públicament.
2. **Promoure i fer efectiu un espai comú entre administracions, universitats, serveis de salut, col·legis professionals i agents socials que defineixi estàndards mínims de competència lingüística, criteris d'acreditació, terminis d'adaptació i garanties jurídiques.**

Departament de Recerca i Universitats:

1. **Garantir l'accés equitatiu als estudis de salut i ciències de la vida a través del sistema de percentils i/o eliminant el districte universitari únic**, revisant els mecanismes d'admissió i ordenació de places per assegurar l'equilibri territorial, la cohesió del sistema i la continuïtat del català com a llengua acadèmica.

2. **Incorporar l'assoliment d'un nivell C1 de català com a resultat d'aprenentatge en els graus estratègics de salut i ciències de la vida** —com Medicina, Infermeria, Odontologia, Psicologia, Farmàcia, Fisioteràpia o Ciències Biomèdiques— i establir recursos docents, avaluació i suport específics perquè cap estudiant acabi la formació sense aquesta competència.
3. **Assegurar que el personal investigador, tècnic i de suport** dels centres de recerca biomèdica que interactua amb pacients, participants, famílies, comitès o documentació clínica **disposi de competència lingüística adequada** en català i promoure també l'ús de la llengua en la divulgació, la transferència de coneixement, els consentiments informats, els materials per a participants i la comunicació institucional dels centres.
4. **Impulsar línies específiques de finançament perquè les universitats i els centres de recerca desenvolupin plans lingüístics propis** amb objectius anuals, suport terminològic, formació per al professorat i el personal investigador i criteris de qualitat lingüística en la transferència, la divulgació i la relació amb la societat.

Departament de Salut:

1. **Desplegar un sistema de seguiment i publicació d'indicadors sobre drets lingüístics als centres sanitaris públics, concertats i privats**, amb auditories periòdiques, objectius de millora i obligació de retre comptes. Aquest sistema ha d'avaluar, com a mínim, l'atenció oral, la documentació clínica i administrativa, la senyalització, la comunicació digital i la llengua de treball interna.
2. **Establir un circuit únic, visible i accessible per recollir denúncies, incidències i queixes per vulneració de drets lingüístics**, amb terminis de resposta, traçabilitat, protecció davant represàlies i retorn públic agregat de resultats per orientar la presa de decisions.
3. **Aprovar un règim de garanties i conseqüències per als incompliments**, però també un **sistema d'incentius, suport i formació** per facilitar el compliment efectiu: temps protegit per a l'aprenentatge, acreditació progressiva, reconeixement professional, eines terminològiques, plantilles documentals en català i protocols de disponibilitat lingüística activa a l'atenció presencial, telefònica i digital.
4. **Integrar la variable lingüística en els contractes programa, els criteris d'acreditació de centres, els concursos públics i els processos d'avaluació de qualitat**, de manera que el compliment dels drets lingüístics i l'ús normal del català tinguin efectes reals en el finançament, en l'avaluació i en la governança del sistema.
5. **Desplegar conjuntament amb col·legis professionals i societats científiques proves d'avaluació competencial que garanteixin un nivell de competència clínica i de comunicació adequat.**

Aquestes propostes han d'anar acompanyades d'un calendari d'implantació en **tres fases — immediata, de consolidació i d'exigibilitat plena—**, amb objectius mesurables, publicació periòdica de resultats i compareixences públiques de seguiment perquè la política lingüística en salut, docència i recerca deixi de ser reactiva i esdevingui estructural.

Finalment, reclamem que totes aquestes mesures vagin acompanyades d'un **calendari públic d'execució, d'indicadors comparables entre centres i institucions i d'una comissió**

de seguiment. Sense transparència, recursos i exigibilitat, qualsevol pla corre el risc de quedar reduït a una declaració d'intencions.

Defensar el català en la salut, la docència i la recerca biomèdica és defensar una atenció millor, una formació més arrelada al país, una recerca més connectada amb la societat i uns drets efectivament garantits. No demanem excepcionalitats: reclamem normalitat, respecte, capacitat de servei i compromís institucional sostingut perquè el català sigui present, útil i plenament viu en tots els espais on es cuida, s'ensenya i es produeix coneixement.